

REPERE METODOLOGICE DE ORGANIZARE
A PROCESULUI EDUCAȚIONAL
LA DISCIPLINA ȘCOLARĂ EDUCAȚIE CIVICĂ
în anul de studii 2017-2018

I. Preliminarii

Conform Codului Educației (2014), idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în „*formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate*”. În acest scop, Codul Educației stabilește competențele sociale și civice, printre cele nouă competențe-cheie pe care școala trebuie să le formeze elevilor.

Curriculumul modernizat la *Educația civică* (2010) menționează că scopul disciplinei este „*...formarea calităților cetățeanului activ și responsabil, promotor al valorilor naționale, general-umane și democratice, capabil să-și asume responsabilitatea pentru propriul destin și destinul comunității*”.

Disciplina *Educație civică* are o importanță deosebită în eficientizarea procesului educațional în general, ale cărei **concepte și componente de bază** – *identitate (i), democrație și drepturile omului (ii), dezvoltare personală și proiectare a carierei (iii) și mod de viață sănătos și sigur (iv)* – contribuie la crearea unui tip de cetățenie activă, informată și responsabilă, pe care îl reclamă democrațiile moderne. Ceea ce se cere sunt formele de educație care pregătesc elevii pentru implicarea efectivă și eficientă în societate – forme de educație care sunt pe cât de practice, pe atât de teoretice, legate de problemele din viața reală care afectează elevii și comunitățile lor și predate prin participarea la viața școlii, precum și prin curriculumul școlar.

Carta Consiliului Europei privind Educația pentru cetățenie democratică și Educația pentru drepturile omului (2010) stipulează că Educația pentru cetățenie democratică (ECD) se concentrează, în primul rând, asupra drepturilor, responsabilităților și participării active, în relație cu dimensiunea civică, politică, socială, economică, juridică și culturală a societății, în timp ce Educația pentru drepturile omului (EDO) are în vedere un spectru mai larg al drepturilor și libertăților fundamentale în fiecare aspect al vieții oamenilor. Aceste domenii educaționale sunt strâns intercorelate și se sprijină reciproc.

Carta Consiliului Europei încurajează includerea ECD/EDO în curriculumul pentru educația

preșcolară și pentru învățământul primar și secundar, în învățământul general și profesional. De asemenea, statele-membre ar trebui să actualizeze ECD/EDO în curriculum, pentru a-i asigura relevanța și durabilitatea. Astfel, participarea la democrație poate și trebuie să fie învățată în școală, în cadrul oricărei discipline, la orice vârstă. **Educația civică** vizează *responsabilizarea elevilor* pentru a deveni cetățeni activi, care își doresc să se implice în conturarea viitorului comunităților lor și sunt capabili să facă acest lucru.

Rolul cetățeanului activ și responsabil corespunde celui al elevului activ și responsabil.

Cetățenia activă este cel mai bine învățată prin acțiune, nu prin „a se spune despre” – indivizilor trebuie să li se ofere oportunități de a explora singuri probleme legate de cetățenia democratică și drepturile omului, nu să li se spună cum trebuie să gândească sau să se poarte. Educația pentru cetățenie activă nu este numai despre absorbția de cunoaștere factuală, ci despre înțelegere, deprinderi și aptitudini practice, despre valori și caractere. Mediul este mesajul – elevii pot învăța la fel de mult despre cetățenia democratică prin exemplele prezentate de către profesori, prin metode de instruire și prin felul în care este organizată viața școlii.

ECD/ EDO se concentrează, mai degrabă, pe ceea ce elevii ar trebui să fie capabili să facă, decât pe ceea ce profesorii ar trebui să îi învețe. În acest proces, **obiectivul este acela de a sprijini elevii să devină tineri cetățeni** care:

- cunosc drepturile omului și au înțeles condițiile/factorii de care depinde realizarea acestora (învățarea „despre” democrație și drepturile omului);
- iau experiența școlii ca pe o microsocietate care respectă libertățile și egalitatea elevilor săi și au fost pregătiți pentru exercitarea drepturilor lor și pentru respectarea drepturilor celorlalți (învățarea „prin” democrație și drepturile omului);
- sunt capabili și încrezători să-și exercite drepturile, cu un simț de responsabilitate matur față de ceilalți și față de comunitatea lor (învățarea „pentru” democrație și drepturile omului).

II. Sugestii privind administrarea disciplinei *Educația civică*

În anul școlar 2017-2018, predarea-învățarea-evaluarea *Educației civice* se va realiza în conformitate cu Cadrul de referință al Curriculumului Național, Curriculumul pentru învățământul gimnazial și liceal la Educația civică, precum și cu alte documente normative aprobate de către Ministerul Educației și surse didactice indicate în compartimentul Sugestii privind asigurarea didactică din actualul document.

Disciplina școlară *Educație civică* este prevăzută în *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, aprobat prin Ordinul ministrului nr. 180 din 29 martie 2017, în clasele a V-a

– a XII-a, beneficiind de un buget de timp de 1 oră pe săptămână (total – 35 de ore). Pentru fiecare clasă, profesorul va planifica 4-6 ore de activități practice de interes comunitar, organizate în școală și/sau în afara acesteia.

Prin actualele *Repere metodologice*, se recomandă ca redimensionarea orientării didactice, condusă de profesor, axată pe manual și bazată pe cunoștințe, trebuie înlocuită cu una care să pună accent pe implicarea elevului, pe o varietate mai mare de metode de predare și pe o abordare bazată mai mult pe competențe, în baza Standardelor de eficiență a învățării și a Standardelor de calitate a instituției de învățământ primar și secundar general, din perspectiva Școlii prietenoase copilului.

În scopul implementării eficiente a prevederilor curriculare, administrația instituției de învățământ va acorda toată norma didactică la disciplină unui singur profesor, care are formare inițială la *Educația civică*, precum și la discipline înrudite din ariile curriculare „Educație socioumanistică”. Este important ca predarea disciplinei *Educație civică* să fie delegată în exclusivitate personalului didactic cu un stil pedagogic bazat pe respect necondiționat pentru demnitatea fiecărui elev.

În anul de studii 2017-2018 se recomandă, în calitate de temă de cercetare la clasă:

- ***Proiectarea și realizarea demersului didactic la disciplina școlară Educație civică prin prisma competențelor pentru o cultură democratică.***

Consiliul European a elaborat un cadru compus din 20 de competențe (valori, atitudini, abilități și cunoștințe/înțelegeri) pentru o cultură/societate democratică (anexa nr. 1).

Pentru activitatea Comisiei metodice municipale/raionale și celor din aria curriculară „Educație socioumanistică” din instituțiile de învățământ secundar general, se recomandă analiza experienței didactice prin prisma următoarelor subiecte:

- *Strategii didactice de valorizare a ființei umane, a demnității umane și a drepturilor omului;*
- *Implicarea elevilor în activități de monitorizare a drepturilor omului/copilului;*
- *Abordări didactice de formare a competenței de proiectare a carierei;*
- *Promovarea bunăstării emoționale și identificarea riscurilor de sănătate mintală;*
- *Formarea comportamentelor responsabile pentru prevenirea sarcinii nedorite, ITS și HIV;*
- *Informare și readresarea adolescenților la serviciile de sănătate existente, inclusiv la Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor;*
- *Formarea competențelor de participare a elevilor la procesul decizional privind toate aspectele care afectează viața copilului în instituția de învățământ;*
- *Formarea comportamentului civic și responsabil, prin implicarea în activități de voluntariat;*
- *Proceduri și instrumente de evaluare a competențelor la Educația civică.*

Responsabilii de organizarea procesului educațional la *Educația civică* din cadrul Organelor locale de specialitate în domeniul învățământului (OLSDÎ) vor respecta/asigura contextul tematic nominalizat în activitatea de asistență metodică, monitorizare și evaluare a disciplinei *Educația civică* în instituțiile de învățământ din subordine.

În anul de învățământ 2017-2018, *Turnamentul republican în domeniul Drepturilor Copilului/Omului* se va desfășura în conformitate cu Regulamentul de desfășurare a *Turnamentului*, aprobat prin ordinul Ministerului Educației nr. 224 din 23.03.2016. OLSĐÎ vor planifica etapa locală/la nivelul instituției de învățământ a *Turnamentului* în perioada septembrie 2017 – ianuarie 2018, iar etapa raională/municipală a *Turnamentului*, în perioada februarie – martie 2018. Etapa republicană a *Turnamentului* va avea loc în perioada aprilie – mai 2018.

III. Contexte didactice de implementare a Curriculumului la Educația civică

Mecanismele de implementare a Curriculumului includ:

- implementarea prevederilor *Curriculumului școlar* privind dezvoltarea la elevi a competențelor civice;
- aplicarea sugestiilor din *Ghidul metodologic de implementare a Curriculumului la Educația civică*, ținând cont de specificul elevilor cu cerințe educaționale speciale;
- respectarea prezentelor *Repere metodologice* de către cadrele didactice, cu prezentarea unor recomandări relevante privind repartizarea orelor pe module, în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, problemele/nevoile reale ale elevilor, specificul clasei/grupului de copii, disponibilitatea resurselor educaționale etc. și, nu în ultimul rând, ținând cont de opinia elevilor;
- promovarea civismului prin intermediul tuturor disciplinelor școlare, așa cum dezvoltarea competențelor civice face parte din cele nouă competențe-cheie/transversale transdisciplinare pe trepte de învățământ;
- formarea continuă a cadrelor didactice pentru implementarea eficientă a prevederilor curriculare la *Educația civică*;
- monitorizarea implementării disciplinei *Educație civică* în instituțiile de învățământ de către factorii de decizie, cadrele didactice, elevi, părinți, reprezentanții societății civile.

Etica profesională a profesorilor de Educație civică: trei principii

Dacă elevii vin la ore cu propriile opinii, iar la finalul acestora toți pleacă cu punctul de vedere al profesorului, acest lucru indică, de obicei, o problemă. Profesorii de *Educația civică* trebuie să aibă grijă să nu preseze elevii să adopte anumite opinii sau valori, la care profesorii aderă în mod

personal. Școlile sunt instituții publice, iar părinții și societatea se așteaptă ca profesorii să nu facă abuz de puterea lor, pentru a le îndoctrina copiii.

Etica profesională a profesorilor de *Educație civică* este extrem de importantă pentru succesul și chiar pentru justificarea disciplinei școlare, ca parte a curriculumului școlar. Aceasta poate fi rezumată în următoarele trei principii, care provin dintr-o dezbateră a acestui aspect în Germania, în anii '70 ai secolului trecut¹.

A. Principiul neîndoctrinării

Profesorul nu trebuie să încerce să îndoctrineze elevii în nici un fel, pentru a-i determina să adopte o anumită opinie, de exemplu, în termeni de corectitudine politică. Astfel, profesorul nu ar trebui să reducă la tăcere sau să „copleșească” nici un elev prin argumente superioare. În schimb, elevii ar trebui să judece liber, fără nici o interferență sau obstrucție. Orice încercare a profesorului de a-și îndoctrina elevii este în contradicție cu finalitatea educațională de a forma cetățeni capabili să participe într-o democrație deschisă, liberă, pluralistă.

Implicații practice

Prin urmare, profesorul ar trebui să modereze discuțiile la ore, dar să nu ia parte la ele. Pe de altă parte, dacă elevii îi cer profesorului punctul de vedere privind o anumită problemă, îi sfătuim pe profesori să și-o exprime. Elevii știu că, în calitate de cetățean, profesorul are un punct de vedere politic personal, ca orice alt cetățean, și, adeseori, ei sunt interesați să îl afle. Apoi, profesorul ar trebui să explice că vorbește în calitate de cetățean, și nu de cadru didactic. Într-adevăr, elevii pot considera ciudat faptul că profesorul lor de *Educație civică* este oarecum neutru, în timp ce de la ei se așteaptă mereu să-și exprime punctele lor de vedere.

Un profesor care militează pentru drepturile omului poate suferi, dacă un elev își exprimă puncte de vedere care arată tendință spre rasism, naționalism și orice fel de fundamentalism. Profesorul ar trebui să se abțină de la moralizarea unor astfel de elevi prin argumente superioare, mai degrabă ar trebui să încerce să înțeleagă de ce o persoană tânără a adoptat o asemenea perspectivă de gândire și să găsească moduri de a-i provoca pe elevi să gândească diferit.

B. Principiul discuției controversate

Orice reprezintă o problemă controversată în știință sau în politică trebuie prezentat ca atare la ore. Acest principiu este strâns legat de cel al reîndoctrinării: dacă punctele de vedere diferite sunt omise și opțiunile alternative sunt ignorate, *Educația civică* se află pe calea îndoctrinării. Orele ar trebui să permită complexitatea, controversa și chiar contradicțiile. De exemplu, chiar

¹Vezi „Der Beutelsbacher Konsens” (www.lpb-bw.de).

dacă drepturile omului sunt universale, drepturile individuale pot fi în conflict unele cu altele.

Într-o societate pluralistă, dezacordul, valorile diferite și interesele concurente reprezintă regula, nu excepția și, prin urmare, elevii trebuie să învețe să facă față controverselor. În democrație, dezbaterile și discuțiile reprezintă mijlocul de rezolvare a problemelor și de soluționare a conflictelor. Rezultatele negocierii sunt acordul și un anumit grad de armonie prin compromis. Armonia impusă, fără o discuție deschisă, sugerează doar suprimarea.

Implicații practice

În cadrul orelor, profesorul trebuie să prezinte măcar două puncte de vedere cu privire la o chestiune. Echilibrul (de exemplu, în lungimea textelor) este important.

În discuțiile în plen, profesorul ar trebui să accepte diferite puncte de vedere din partea elevilor. Dacă o perspectivă este exprimată doar de o minoritate – sau chiar de nici un elev –, profesorul ar trebui să adopte acest punct de vedere de dragul argumentării, menționând clar că joacă un anumit rol, care nu exprimă o opinie personală. Profesorul ar trebui să aibă grijă să-și adapteze propria putere de argumentare la cea a elevilor.

C. Abilitarea/împuternicirea elevilor de a-și promova drepturile/interesele

Elevii trebuie să fie capabili să analizeze o situație socială, să-și identifice interesele și să găsească moduri și mijloace de a influența această situație în favoarea intereselor lor. Acest obiectiv presupune ca elevii să fie bine pregătiți în ceea ce privește abilitățile și competențele de acțiune, de a participa. Acesta poate fi realizat doar dacă celelalte două principii, al reîndoctrinării și al discuției controversate, sunt respectate. Acest principiu nu trebuie înțeles greșit, ca o încurajare a egoismului și a neglijării responsabilității. Fiecare comunitate se bazează pe aceste valori, dar aici ideea este că profesorul nu trebuie să-și descurajeze elevii să-și promoveze interesele prin confruntarea lor cu cerința de a-și respecta sarcinile și responsabilitățile.

Implicații practice

Școala este o microsocietate, în care elevii învață cum să participe. Acest lucru poate fi realizat în mai multe moduri, începând din clasă, permițând elevilor să-și aleagă subiecte care îi interesează și să participe la planificarea lecțiilor, și include forme mai avansate de activitate, precum guvernanta democratică a școlii și implicarea în acțiuni. Învățarea bazată pe sarcini de lucru și probleme îi sprijină pe elevi în dezvoltarea puterii lor de judecată, cu propria chibzuință, și în luarea deciziilor.

Oferirea de către profesor a unui **proces de predare centrat pe elev, la Educația civică**, înseamnă:

- i. dezvoltarea de noi metode de predare active, bazate pe sarcini de învățare specifice ECD/EDO, cooperare și colaborare;
- ii. punerea accentului mai mult pe predarea bazată pe problemele actuale privind înțelegerea sistemelor, gândirea critică și formarea de competențe;
- iii. învățare prin experiență, participare, cercetare și împărtășire de achiziții;
- iv. crearea unor noi forme de relații profesionale, atât cu colegii, cât și cu elevii;
- v. autonomie profesională, în loc de dependența de dictatul de la centru.

IV. Sugestii privind proiectarea didactică și evaluarea la *Educația civică*

La elaborarea proiectului didactic de lungă durată, profesorul de *Educație civică* utilizează Curriculumul modernizat (2010), *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul gimnazial*, *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta liceală*, manualul, etc. Profesorul are libertatea de a include și alte rubrici, decât cele sugerate în modelul oferit de Ghidul de implementare, iar după aprobarea de către directorul instituției a proiectului de lungă durată, profesorul are dreptul să efectueze modificări, fixate în rubrica *note/observații* (în funcție de situația creată în clasa de elevi sau în școală/localitate).

Pentru fiecare lecție, profesorul va formula obiective (operaționale), care rezultă din sub-competențele consemnate în curriculum și fixate în proiectarea de lungă durată, la rubrica „Sub-competențe”. Întrucât competența urmărește realizarea unei sarcini/rezolvarea unei probleme, obiectivele operaționale trebuie să vizeze pași concreți de integrare a cunoștințelor și deprinderilor etc.

În cadrul proiectării de scurtă durată, profesorul va ierarhiza, conform taxonomiei lui Bloom, obiectivele operaționale, care vor viza subiectul lecției. În continuare, profesorul va oferi sarcini după capacitățile fiecărui elev în activitatea proiectată, contribuind astfel la incluziunea și progresul tuturor elevilor.

În alegerea strategiilor didactice, pot fi utilizate sugestiile recomandate de Curriculum, la rubrica „Activități de învățare și evaluare”, Ghidul profesorului, manualul elevului și alte surse, decizia finală privind organizarea activității la ore aparținând profesorului.

Evaluarea, în școală, nu are doar influență asupra lucrurilor explicite care pot fi observate, precum calificările elevilor, poziționarea lor în societate din cauza notelor și, prin urmare, cariera lor academică. Evaluarea, în școală, are influență și asupra altor aspecte ale individului, precum imaginea de sine, stima de sine și conceptul general pe care o persoană îl are despre propriile competențe – dimensiuni pe care le valorificăm pe larg la *Educația civică*. Influența directă asupra setului de competențe pe care le posedă elevul depinde de modul în care metoda de evaluare este aleasă și realizată în școală.

În planificarea lecțiilor și a unităților de învățare, un aspect care merită atenție este cum poate fi controlat și asigurat progresul elevilor în învățare, cum se poate identifica progresul pe care l-au făcut și cum se pot evalua rezultatele învățării elevilor și ale activităților de predare. În procesul de planificare a orelor de *Educația civică*, profesorul trebuie să proiecteze modul de organizare și estimare, îmbunătățire a efectului și calității predării și **modul de înregistrare, analiză, îmbunătățire și apreciere a activității elevilor** și a activităților de învățare. În acest proces, se va gândi prin ce măsuri și instrumente va putea afla în ce măsură clasa, în ansamblul ei, sau fiecare elev în parte, a realizat obiectivele stabilite și, dacă este necesar, pe ce criterii se va baza sistemul de notare.

În contextul celor expuse mai sus, este important ca profesorul să stabilească **forma de evaluare, când** se va realiza aceasta și care sunt **obiectivele specifice** ale evaluării.

În procesul de evaluare, toate cele trei niveluri – cunoașterea, aplicarea și integrarea – au o pondere echilibrată. Este necesar ca fiecare elev să fie conștient de succesele obținute, obstacolele întâlnite și de obiectivele pe care poate/trebuie să le atingă. Pentru proiectarea unui proces autentic de evaluare la *Educația civică*, vă recomandăm să consultați algoritmul din anexa nr. 2.

Referențialul de evaluare, conform ciclurilor învățământului general, recomandă utilizarea mai multor instrumente de evaluare la disciplină.

Pentru evaluarea nivelului de implicare civică a elevilor, profesorul va pune accent pe partea realizată a produsului, nu pe cea nerealizată, și pe procesul prin care s-a obținut acesta, motivându-i spre alte performanțe. Cadrele didactice vor informa din timp elevii despre cerințele probelor de evaluare și autoevaluare, despre criteriile și descriptorii de performanță.

Rezultatele evaluării vor fi comparate cu competențele planificate pentru dezvoltare. Evaluarea sumativă poate fi realizată de profesor la sfârșit de unitate de învățare, semestru, an școlar, în funcție de obiectivele stabilite.

Se recomandă ca evaluarea rezultatelor la *Educația civică* să aibă loc în timpul procesului de învățare (**evaluarea formativă**), și nu după acesta. În acest caz, evaluarea va funcționa ca un catalizator al învățării și va da rezultate mai bune.

Când se evaluează rezultatele și performanțele elevilor în cadrul ECD/EDO, nu sunt testate doar cunoștințele dobândite, competențele formate și achizițiile dintr-un anumit domeniu. Evaluarea include, de asemenea, caracteristici dinamice, precum abilități transcurriculare de comunicare, relaționare, argumentare etc. Evaluarea are, prin urmare, mai multe dimensiuni. Acest lucru este valabil pentru toate disciplinele școlare. Există și anumite elemente ale *Educației civice* pe care, pur și simplu, **nu putem să le evaluăm**, precum **valorile și atitudinile**, chiar dacă le considerăm

ca făcând parte din setul de competențe pentru o cultură/societate democratică, pe care am dori să le formăm la elevi.

În procesul de evaluare a elevilor, profesorul va ține cont de următoarele **principiile-cheie**:

- i. Evaluarea ar trebui să fie un mijloc de sprijin: ajutor pentru stabilirea individuală a poziției, indiciu pentru activitatea viitoare, consolidarea conceptului de sine și a imaginii de sine ale elevilor.
- ii. Evaluarea ar trebui să-i ajute pe elevi și să le ofere posibilitatea de a se autoevalua.
- iii. Evaluarea trebuie să fie transparentă: elevii trebuie să cunoască baza evaluării, criteriile de evaluare, precum și standardele folosite.
- iv. Evaluarea trebuie să fie adecvată conținuturilor și obiectivelor. Cunoștințele trebuie evaluate în mod diferit, față de competențe și abilități.
- v. Profesorii trebuie să aibă în vedere funcția selecției, pe care o îndeplinesc atunci când acordă note. În loc de evaluare sumativă, conversațiile și rapoartele ar trebui să devină viitoarele metode și instrumente ale evaluării.
- vi. Testele ar trebui să fie concepute astfel încât să testeze realizarea obiectivelor stabilite. (Testele oferă și informații despre calitatea predării, care a vizat realizarea acestor obiective; prin urmare, rezultatele testelor nu oferă doar informații despre performanța elevilor, ci și despre calitatea predării profesorului.)

V. Sugestii privind asigurarea didactică

În anul de studii 2017-2018, în calitate de documente directoare pentru realizarea procesului educațional la disciplina *Educația civică*, profesorii vor utiliza sursele didactice enumerate *Sugestiile metodologice privind organizarea procesului educațional la Educația civică în anul de studii 2016-2017*.

- Ordinul Ministerului Educației nr. 859 din 4 octombrie 2016 *Cu privire la aprobarea Modulului „Dezvoltarea personală și proiectarea carierei” în cadrul disciplinei școlare Educație civică și Dirigenție*

Suplimentar, profesorul va utiliza, în funcție de situație, extrase din actele legislative/normative internaționale și naționale, precum și următoarele surse /suporturi didactice:

- Auxiliar didactic „De la o identitate personală pozitivă – la relații interpersonale constructive”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău, 2014, www.drepturilecopilului.md

- Auxiliar didactic „Proiectul/acțiunea comunitară și formarea competențelor civice în cadrul disciplinei educația civică”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău, 2014, www.drepturilecopilului.md
- Material de suport „Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educația civică”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău, 2014, www.drepturilecopilului.md
- Materiale pentru profesori, diriginți și elevi la modulul „*Dezvoltarea personală și proiectarea carierei*” pentru clasele V-XII. Ministerul Educației, Centrul pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri, Chișinău, 2016, www.ceda.md
- Educație pentru democrație. Editori/autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger, Consiliul European, 2010, www.coe.int
- A trăi în democrație. Planuri de lecții în domeniul ECD/EDO pentru nivelul secundar inferior. Editate de Rolf Gollob și Peter Krapf. Autori: Rolf Gollob, Ted Huddleston, Peter Krapf, Don Rowe, Wim Taelman, Consiliul European, 2010, www.coe.int
- Ghid de monitorizare a drepturilor copilului, CIDDC, Chișinău, 2012, www.drepturilecopilului.md
- Culegere „Istории adevărate despre ce au făcut elevii în comunitate”, experiențe ale grupurilor care au elaborat și realizat proiecte comunitare, CIDDC, Chișinău, 2013, www.drepturilecopilului.md
- Suportul electronic pentru modulul „Viața și sănătatea – valori personale și sociale” (site-ul www.viatasisanatatea.md)
- Educație pentru drepturile omului. Ghidul profesorului și manualul elevului pentru clasele a VIII-a – a IX-a. Ministerul Educației, Amnesty International Moldova, Cartier educațional, 2015.
- Educație pentru drepturile omului. Curriculum pentru învățământul gimnazial. Ministerul Educației, Amnesty International Moldova, Cartier educațional, 2015.
- Predarea democrației. O colecție de modele de educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului. Editori/autori: Rolf Gollob și Peter Krapf, Consiliul European, 2008.
- A crește în democrație. Planuri de lecție pentru învățământul primar privind educația pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului. Editori/autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger, Consiliul European, 2010.

- Participarea la democrație. Planuri de lecție privind educația pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului pentru învățământul secundar superior. Editori/autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger, Consiliul Europei, 2010.
- Explorarea drepturilor copilului. Activități didactice pentru clasele I-IX. Editori/autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger, Consiliul Europei, 2007.
- Formarea Cetățenilor. Corelarea evaluării autentice cu procesul de învățământ în educația civică/referitoare la lege. Social Science Education Consortium, Boulder, Colorado, 1997.

Bibliotecile instituțiilor de învățământ sunt asigurate cu cea mai mare parte a surselor menționate supra. Nu se admite impunerea elevilor de a procura alte surse de învățare decât cele recomandate regulamentar de Ministerul Educației.

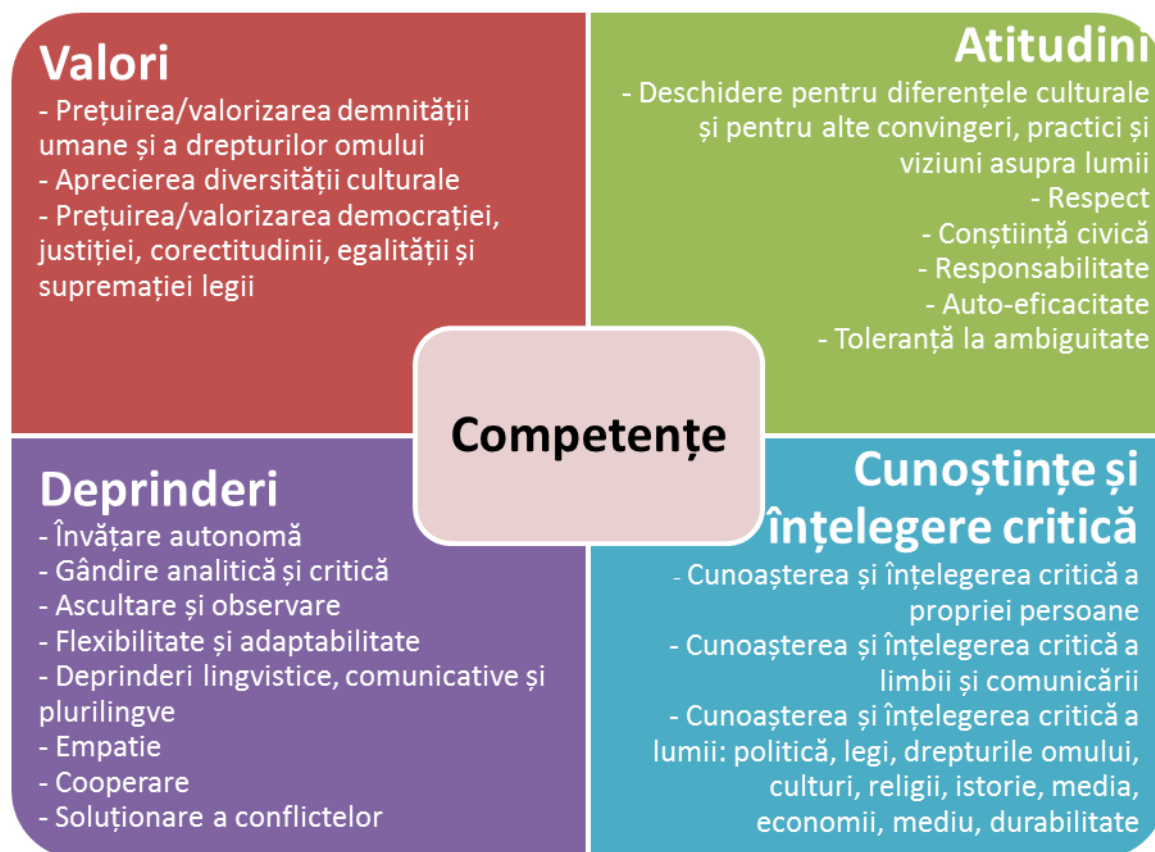
*Coordonator: Corina Lungu, consultant superior, Ministerul Educației,
grad didactic superior,*

Iosif Moldovanu, lector, UPS „Ion Creangă”

Pavel Cerbușca, doctor în pedagogie, grad didactic și managerial superior

Lista sumară a competențelor care împuternicesc o persoană să participe eficient și adecvat într-o cultură a democrației

Sursa: *COMPETENCES FOR DEMOCRATIC CULTURE. Living together as equals in culturally diverse democratic societies.* Council of Europe, March 2016

Valori

Prețuirea/valorizarea demnității umane și a drepturilor omului

Această valoare se bazează pe convingerea generală că toate ființele umane au aceeași valoare, sunt egale în demnitate, au dreptul la același respect și la același set de drepturi umane și libertăți fundamentale și trebuie tratate corespunzător.

Aprecierea diversității culturale

Această valoare se bazează pe convingerea generală că alte afiliere culturale, variabilitatea și diversitatea culturală și pluralismul perspectivelor, viziunilor și practicilor trebuie privite pozitiv, apreciate și admirate.

Prețuirea/valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii

Acest set de valori se bazează pe convingerea generală că societățile trebuie să funcționeze și să fie guvernate prin procese democratice care respectă principiile justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii.

Atitudini

Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii

Deschiderea este o atitudine față de oameni percepuți ca având alte afilieri culturale decât cele proprii sau față de convingeri, viziuni asupra lumii și practici care diferă de cele ale propriei persoane. Aceasta implică sensibilitate față de, curiozitate în legătură cu și disponibilitate pentru a relaționa cu alte persoane și alte perspective asupra lumii.

Respect

Respectul constă din considerarea pozitivă și stima pentru cineva sau ceva, bazate pe convingerea că au importanță, merit sau valoare intrinsecă. Respectul pentru alte persoane, percepute ca având alte afilieri sau convingeri culturale, opinii sau practici diferite decât ale propriei persoane, este vital pentru un dialog intercultural eficient și pentru cultura democrației.

Conștiință civică

Conștiința civică este o atitudine față de o comunitate sau un grup social din care face parte persoana, care este mai larg decât propriul cerc imediat al familiei și prietenilor. Aceasta implică sentimentul de apartenență la comunitatea respectivă, conștientizarea altor oameni în comunitate, conștientizarea efectelor acțiunilor propriei persoane asupra acestor oameni, solidaritate cu alți membri ai comunității și sentimentul datoriei civice față de comunitate.

Responsabilitate

Responsabilitatea este o atitudine față de propriile acțiuni. Aceasta implică un proces de reflecție asupra propriilor acțiuni, formarea intențiilor de a acționa într-o manieră adecvată moral, realizarea conștientă a acestor acțiuni și responsabilizarea propriei persoane pentru rezultate.

Autoeficacitate

Autoeficacitatea este o atitudine față de sine. Ea implică convingerea pozitivă în propria capacitate de a realiza acțiunile necesare pentru atingerea anumitor scopuri și încrederea că persoana poate înțelege probleme, poate selecta metode potrivite pentru îndeplinirea sarcinilor, poate trece cu succes peste obstacole și poate face o schimbare în lume.

Toleranță la ambiguitate

Toleranța la ambiguitate este o atitudine față de situațiile care sunt nesigure și se supun multiplelor interpretări conflictuale. Aceasta implică evaluarea acestui gen de situații într-un mod pozitiv și capacitatea de a le face față constructiv.

Deprinderi

Învățarea autonomă

Deprinderile de învățare autonomă sunt deprinderile necesare pentru a urma, a organiza și a evalua propria învățare în conformitate cu propriile necesități, într-o manieră autodirecționată, fără a fi îndemnat de alții.

Gândire analitică și critică

Deprinderile de gândire analitică și critică sunt deprinderile necesare pentru a analiza, a evalua și a face judecăți despre materialele de orice fel (texte, argumente, interpretări, probleme, evenimente, experiențe etc.) într-un mod sistematic și logic.

Ascultare și observare

Deprinderile de ascultare și observare sunt deprinderile necesare pentru a observa și înțelege ce se spune și cum se spune și pentru a observa și înțelege comportamentul nonverbal al altor persoane.

Empatie

Empatia este un set de deprinderi necesare pentru a înțelege și a se conecta la gândurile, convingerile și sentimentele altor oameni și pentru a vedea lumea din perspectiva altor oameni.

Flexibilitate și adaptabilitate

Flexibilitatea și adaptabilitatea sunt deprinderile necesare pentru a ajusta și regla propriile gânduri sau comportamente, astfel încât persoana să poată răspunde eficient și corespunzător la noi contexte și situații.

Deprinderi lingvistice, comunicative și plurilingve

Deprinderile lingvistice, comunicative și plurilingve sunt deprinderile necesare pentru a comunica eficient și potrivit cu alte persoane care vorbesc aceeași sau altă limbă și pentru a acționa ca mediator între vorbitorii de diferite limbi.

Cooperarea

Deprinderile de cooperare sunt deprinderile necesare pentru a participa cu succes, alături de alții, în activități, sarcini și asocieri comune și pentru a-i încuraja pe alții să coopereze, în vederea

atingerii scopurilor grupului.

Soluționarea conflictelor

Deprinderile de soluționare a conflictelor sunt deprinderile necesare pentru a aborda, a gestiona și a rezolva conflicte într-o manieră pașnică, prin ghidarea părților implicate în conflict către soluții optime, acceptabile pentru toate părțile.

Cunoștințe și înțelegere critică

Cunoașterea și înțelegerea critică a propriei persoane

Această competență include cunoașterea și înțelegerea critică a propriilor gânduri, convingeri, sentimente și motivații și a propriilor afilieri culturale și perspective asupra lumii.

Cunoașterea și înțelegerea critică a limbii și comunicării

Competența dată include cunoașterea și înțelegerea critică a convențiilor sociale adecvate verbale și nonverbale care funcționează în limba vorbită /limbile vorbite de persoană, a efectelor pe care le au diferite stiluri de comunicare asupra altor oameni și a felului în care fiecare limbă exprimă într-un mod unic anumite sensuri cultural împărtășite.

Cunoașterea și înțelegerea critică a lumii

Aceasta include un volum larg și complex de cunoștințe și înțelegere critică într-o varietate de domenii, incluzând politica, legile, drepturile omului, culturile, religiile, istoria, media, economiile, mediul și durabilitatea.

Planificarea evaluării competențelor civice ale elevilor

Sursa: adaptare după Formarea Cetățenilor. Corelarea evaluării autentice cu procesul de învățământ în educația civică/referitoare la lege. Social Science Education Consortium, Boulder, Colorado, 1997

Pasul 1: Ce competență doriți să evaluați?

Pasul 2: Ce este capabil un elev să facă după ce a dobândit competența pe care ați avut-o în vedere?

Pasul 3: Descrieți sarcina pentru evaluare pe care o aveți în minte.

Pasul 4: Care este conținutul important pe care va trebui să-l folosească elevul în cursul evaluării? Dacă acest conținut nu este în concordanță cu cunoștințele esențiale ale modulului/competenței, operați schimbările necesare în sarcina de evaluare.

Pasul 5: Ce deprinderi/abilități va trebui să folosească elevul în cursul evaluării? Dacă aceste abilități nu sunt în concordanță cu abilitățile esențiale ale modulului/competenței, operați schimbările necesare în sarcina de evaluare.

Pasul 6: Cum vor folosi elevii cunoștințele și abilitățile menționate mai sus? Reprezintă produsul rezultat (de exemplu, discurs, poster, prezentare, film etc.) folosirea autentică și realistă a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor? Permite cerința impusă tuturor elevilor să-și folosească toate cunoștințele și abilitățile? Dacă nu, reconsiderați acest aspect.

Pasul 7: Scrieți/redactați sarcina de evaluare pentru elevi.